

Нещодавно інвестори масово почали виводити свої активи з Індії, позаяк керівництво країни намагається стимулювати зростання економіки без врахування інфляційного тиску на рівні 10% за 2013 рік. В країні, де проживає понад 1 млрд. населення, що досить відчувається при формуванні споживчого попиту, зростають ціни на бензин та інші енергоносії, а це спричиняє зростання як імпортних так і внутрішніх цін на найнеобхідніші товари для населення. Після того, як виникла реальна загроза соціальної стабільності, Центральний банк Індії швидко відреагував на цю ситуацію, підвищивши облікову ставку, і, таким чином, темпи інфляції дещо уповільнилися. Уряд країни також почав проводити ефективну політику, спрямовану на підвищення споживчого попиту.

За прогнозами українського уряду, нас очікує інфляція на рівні 8% до кінця 2014 року, а рівень безробіття, ймовірно зросте до 9%. Серед основних причин – це невизначеність в політичній ситуації країни, великі зовнішні борги, монетарна складова інфляції через девальвацію гривні і зростання цін на бензин, що є складовою частиною собівартості майже всіх споживчих та інвестиційних товарів. Проте, оптимізму українцям додає той факт, що країна буде більше заробляти після зняття митних обмежень на експорт у країни єврозони, а це такі великі товарні групи, як метал, хімія, сільськогосподарська продукція. Очікування кредитування МВФ та інших міжнародних організацій поряд із підтримкою євроінтеграційного вектору експорту українських виробників, де орієнтована місткість ринку складає 500 тис. споживачів дозволить Україні знизити інфляцію і безробіття без суттєвого збільшення податків, тобто можна очікувати незастосування важкої артилерії фіскальних заходів.

УДК 330.8(075.8)

Галина Ціх¹, к.е.н, доцент, Тадеуш Вавак², доктор економіки

¹Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

²Ягелонський університет, м. Краків, Польща

РИНКОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО – СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Halyna Tsikh, Tadeuz Wawak

MARKET TRANSFORMATION IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Проблеми ринкових трансформацій у країнах Центрально – Східної Європи наприкінці ХХ ст. досліджували відомі економісти Р. Дорнбуш, Дж. Сакс, Дж. Стігліц, С. Фішер (США), Л. Бальцерович, М. Домбровський (Польща), В. Клаус (Чехія), Я. Корнаї, Я. Чаба (Угорщина), Л.Абалкін, Є.Гайдар (Росія), А.Чухно, А.Гальчинський, В. Пинзеник (Україна). У своїх дослідженнях вони дійшли висновку, що наприкінці 1980-х – на поч.1990-х років унаслідок різкого спаду темпів економічного зростання та навіть зменшення обсягів суспільного виробництва в цілому ЦСЄ опинилися в умовах глибокої соціально-економічної кризи. Оцінюючи останню щодо тривалості та глибини, Економічна комісія ООН навіть порівнювала її з Великою депресією 1929-1933 років.

Головними причинами глибокої економічної кризи в країнах регіону стали неефективність адміністративно-планового розвитку та використання досягнень НТП, нераціональна структура суспільного виробництва, низька продуктивність праці, вичерпання екстенсивних чинників економічного зростання тощо.

Виходом з кризової ситуації, у якій опинилися постсоціалістичні країни, на думку переважної більшості дослідників, могла стати лише трансформація їхніх планово-директивних економік у ринкову.

Країни Центральної та Східної Європи мали свої особливості у проведенні ринкових реформ та у відображенні цього процесу в наукових дослідженнях. Загальною рисою реформування економіки постсоціалістичних країн було застосування на певних етапах ринкових перетворень монетаристської політики, запропонованої експертами МВФ.

Реалізована в їхній господарській практиці концепція ринкових перетворень, в основу якої було покладено монетаристські постулати знайшла конкретизацію в національних концепціях трансформацій: «план Л.Бальцеровича» в Польщі (1989), «план Купи» в Угорщині (1990), «план В.Клауса» в Чехословаччині (1990), «Короткий виклад стратегії переходу до ринкової економіки» в Румунії (1990) та ін. У такому національному «оформленні» концепції ринкових перетворень дали позитивніші результати, ніж практичне втілення монетарної моделі в Україні чи Росії.

У проведенні ринкового реформування в країнах ЦСЄ виокремлюють два етапи. **Перший етап** охоплює період з 1990 року до середини 1990-х років, який учені назвали трансформаційною кризою. Характерними ознаками останньої були:

- злам старої економічної системи й перехід до ринкової економіки;
- стагфляції економіки (одночасне поєднання економічного спаду та інфляції);
- дестабілізація фінансового становища (дефіцит державних бюджетів, дефіцит поточних статей платіжних балансів та ін.);
- зниження життєвого рівня переважної більшості населення;
- різке загострення соціальних проблем.

Другий етап ринкових реформ (1995 – 2005) був пов'язаний з підготовкою до вступу більшості країн Центральної і Східної Європи до Європейського Союзу, основними умовами членства в якому стали такі:

- створення стабільних інститутів, що гарантують демократію, правовий порядок, дотримання прав людини й захист національних меншин;
- забезпечення функціонуючої конкурентоздатної ринкової економіки;
- визнання законодавчої бази ЄС, включаючи відданість завданням створення економічного й валютного союзу (1, с.442).

У процесі дослідження ринкових реформ більшість західних фахівців уважали, що їх реалізація повинна мати системний характер, відповідно ринкова трансформація постсоціалістичних країн має включати такі складові:

- макроекономічну стабілізацію та контроль (проведення стабілізаційних програм, реформування податкової та кредитної політики, активізація заходів щодо припинення гіперінфляції, формування бездефіцитного державного бюджету);
- трансформацію цін та ринку (реформа внутрішніх цін, лібералізація зовнішньої торгівлі, системи постачання та житлового фонду, лібералізація ринку робочої сили та змін у структурі заробітної плати);
- проведення комплексної приватизації майна та реформування виробничої структури, розвиток приватного сектору;
- перегляд функцій і ролі держави в суспільстві, зміна законодавства, що стосувалося конституції, майна, розвитку конкуренції, розробка нових механізмів непрямого управління економікою, нова інструментальна та інституційна система оподаткування, контролю за бюджетом та видатками, кредитно-грошового регулювання, корективи щодо обліку та контролю в інформаційних системах;
- розвиток соціальної сфери: запровадження страхування від безробіття, розробка нового пенсійного законодавства.

Використана література

1. Ковальчук В.М. Світова економіка: її історія та дослідники : Навч. посібн. / В.М. Ковальчук, Лі Цзе Гао, Л.А. Останкова. – К. : Центр учбової літератури, 2011.

УДК 330.8

Тарас Ціх, аспірант

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

Taras Tsikh

FEATURES OF MARKET TRANSFORMATION OF UKRAINE

Наприкінці першого десятиріччя XXI ст. процеси реформування в Україні наклалися на прояви глобальної фінансової кризи (2007-2010 рр.), яка поставила перед суспільством нові виклики. Світова фінансово-економічна криза, що розгорталася на тлі затяжної трансформаційної рецесії пострадянської перебудови господарства України, помножена на політичну нестабільність та залежність української економіки від світової економічної кон'юнктури, украй негативно вплинула на динаміку господарських процесів та основні показники розвитку національної економіки, а також виявила прорахунки в процесах реформування останніх років.

Ускладнення соціально-економічної ситуації в країні змусило уряд суттєво переглянути економічну політику в цілому та заходи щодо подолання наслідків кризи. Перед владними структурами постала нагальна потреба в розробці комплексу взаємопов'язаних заходів щодо:

- взаємодії фінансового та реального секторів економіки;
- узгодженості дій органів державної влади та суб'єктів господарювання;
- залучення широких наукових кіл до розробки шляхів виходу суспільства з глобальної рецесії.

В умовах сучасної кризової ситуації, як і впродовж майже двадцятиліття українських реформ, серед усіх наявних важелів економічного регулювання здебільшого використовуються інструменти грошово-кредитної політики, оскільки вони є найбільш гнучкими та адекватними природі ринку, а також видаються найпридатнішими для активного застосування в умовах розбудови ринкової економіки.

Сьогодні дедалі більше дослідників схиляються до думки про необхідність доповнення грошово-кредитних методів регулювання інструментами фіскальної політики. Важливим напрямом посилення керованості економіки України, як зазначалося вище, є здійснення інституціональних реформ, які мають сприяти проведенню державою ефективної економічної політики. Для цього необхідно вдосконалити політичну систему, створивши механізми відповідальності владних органів за результати їхньої діяльності, як, власне, має бути забезпечена й соціальна відповідальність бізнесу.

Розглядаючи завдання нового етапу ринкового реформування національної економіки, академік НАН України В. Геєць вважає, що вони збігаються з рекомендаціями лауреата Нобелівської премії (2008) П. Кругмана для США. Серед основоположних завдань нового курсу реформ вчений викремлює такі:

- формування інститутів добробуту;
- вирівнювання доходів населення;
- податки на багатих;
- гарантована загальнодоступна медицина;